

SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOTINIS UŽSIENIO
REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2023 03 10
JOIN(2023) 9 final

BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Europos Sąjungos kosmoso strategija saugumo ir gynybos srityje

ĮŽANGA. KOSMOSAS KAIP STRATEGINĖ SRITIS

Europa yra pasaulio kosmoso galybė. Europos Sąjunga (ES) turi ir eksploatuoja padėties nustatymo, navigacijos, laiko nustatymo (GALILEO) ir Žemės stebėjimo („Copernicus“) kosminius įrenginius, be to, orbitoje suformuos trečią palydovų sistemą – Sąjungos saugaus junglumo programą (IRIS²) – saugiams ryšiams užtikrinti. Valstybės narės turi ir eksploatuoja nacionalinius kosmoso įrenginius, įskaitant naudojamus saugumo ir gynybos reikmėms. ES palydovų centras (SATCEN) savo unikaliais geoerdvinės žvalgybos informacijos analizės pajėgumais remia ES ir jos valstybių narių sprendimų priėmimą ir veiksmus.

Kosmosas yra labai svarbus ES ir jos valstybių narių strateginiam savarankiškumui. Ekonomikos funkcionavimas, piliečių gyvenimas ir viešoji politika vis labiau priklauso nuo su kosmosu susijusių paslaugų ir duomenų, be kita ko, saugumo ir gynybos srityje. Kosmosas taip pat padeda įgyvendinti ES politinę darbotvarkę, sudaro sąlygas skaitmeninei bei žaliajai pertvarkai ir didina jos atsparumą.

Tačiau kosmoso srityje vis didėja konkurencija.

Kai kurios kosmoso galiūnės turi pajėgumų, nukreiptų prieš ypatingos svarbos kosmoso infrastruktūrą. Kai kurios iš jų yra sukūrusios ir išbandžiusios priešpalydovinius pajėgumus, kurie gali sutrikdyti arba sunaikinti kosmoso sistemas ir paslaugas. Neseniai, 2021 m. lapkričio mėn., Rusija prieš vieną iš savo palydovų išbandė priešpalydovinį ginklą, dėl to susidarė daug kosminių šiukšlių.

Kinija vykdydama savo geopolitinę darbotvarkę plėtoja didelio masto kosmoso programas ir kovos su kosmoso infrastruktūra pajėgumus.

Atsižvelgdami į geopolitines didėjančios pasaulio kosmoso galybių konkurencijos ir didėjančios grėsmės ES ir jos valstybėms narėms aplinkybes, ES vadovai Strateginiame kelrodyje¹ nustatė, kad kosmosas yra strateginė sritis, ir paragino parengti ES kosmoso strategiją saugumo ir gynybos reikmėms. ES saugumo sąjungos strategijoje² kosmoso infrastruktūra pripažįstama kaip esminės paslaugos, kurios turi būti tinkamai apsaugotos nuo dabartinių ir numatomų grėsmių, o taip pat atsparios.

ES ir jos valstybės narės toliau skatins užtikrinti saugią ir patikimą kosmoso aplinką ir taikiai naudoti kosminę erdvę lygiateisiu ir visiems priimtiniu pagrindu. Europos Sąjunga pripažįsta, kad kosminė erdvė yra bendra visiems. ES yra įsipareigojusi užtikrinti, kad skaidrumo ir pasitikėjimo stiprinimo priemonės būtų tarpusavyje susijusios ir taip padėtų mažinti klaidingo suvokimo, apsiskaičiavimo ir netyčinio konfliktų eskalavimo riziką.

Siekiant apginti ES strateginius interesus ir atgrasyti nuo priešiškos veiklos kosmose ir iš jo, būtinos papildomos priemonės. Teikdama pirmenybę tarptautiniam bendradarbiavimui ir skatindama atsakingą elgesį kosmose, ES taip pat stiprins savo strategines pozicijas ir savarankiškumą kosmoso srityje. Tai padidins kosmoso sistemų ir paslaugų atsparumą,

¹ [Saugumo ir gynybos strateginis kelrodis – Europos Sąjungai, kuri gina savo piliečius, vertybes bei interesus ir prisideda prie tarptautinės taikos ir saugumo](#)

² COM(2020) 605 final.

padės reaguoti į bet kokią priešišką veiklą ar grėsmes ir toliau plėtoti kosmoso technologijomis grindžiamas paslaugas saugumo ir gynybos reikmėms.

1. KOSMOSO GRĖSMIŲ KRAŠTOVAIZDIS

1.1. Kosmoso srities apibrėžimas

Kosmoso sritis apima visus su kosminių sistemų veikimu ir kosmoso technologijomis grindžiamų paslaugų teikimu ES ir valstybėse narėse susijusius elementus, tokius kaip: kosminės erdvės aplinka, įvairios susijusios orbitos bei erdvėlaiviai ir susijusi informacija apie sistemas, kurioms jie priklauso, antžeminė ir paleidimo infrastruktūra, radijo dažnių jungtys, naudotojų terminalai ir kibernetinė erdvė. Be to, tai ir pagrindinis kosmoso pramonės sektorius.

1.2. Kova su kosmoso infrastruktūra ir grėsmės kosmoso srityje

Kitaip nei saugos rizika, kylanti dėl techninių incidentų, avarijų ir gamtinių pavojų, su kosmosu susijusios grėsmės – tai tyčinė priešiška veikla naudojantis kovos su kosmoso infrastruktūra pajėgumais.

Kova su kosmoso infrastruktūra vykdoma siekiant pademonstruoti pajėgumus, atgrasyti konkurentus, neleisti jiems naudotis savo kosminėmis sistemomis arba įgyti informacinį pranašumą. Tokie pajėgumai nukreipiami į orbitoje esančius kosmoso įrenginius, jų pagalbinę antžeminę infrastruktūrą ir jų duomenų ryšius.

Kovos su kosmoso infrastruktūra pajėgumų paskirtis – tyčia trikdyti, gadinti, naikinti, apgauti kosmines sistemas ar neleisti jų naudoti; tikrinti duomenis, jais manipuliuoti ar perimti, vykdyti pasiklausymą, taip pat neleisti naudotis kosmoso srities duomenimis arba jiems laisvai judėti. Kovos su kosmoso infrastruktūra pajėgumų poveikis gali būti grįžtamas arba negrįžtamas.

Kovos su kosmoso infrastruktūra pajėgumai gali būti įvairių formų, pavyzdžiui, kinetinės priemonės³, naudojamos prieš erdvėlaivius ar antžeminę infrastruktūrą, arba kreipiamosios energijos įrenginiai⁴. Dėl kosmoso infrastruktūros, esančios tiek orbitoje, tiek ant žemės, ypatumų jai taip pat kyla daug didesnė kibernetinių išpuolių rizika. Kovos su kosmoso infrastruktūra pajėgumai gali trikdyti ne tik kosmines sistemas, bet ir visą kosmoso sektorių, įskaitant pagrindines tiekimo grandines ir radijo dažnių spektrą.

Kelios trečiosios šalys plėtoja ir naudoja kovos su kosmoso infrastruktūra pajėgumus ir susijusias doktrinas. Vis dėlto, kadangi dauguma kosminių technologijų yra dvejopo naudojimo, kosmoso grėsmę galima nustatyti ne atskirai stebint kosminius objektus, technologijas ar kosmoso pajėgumus, o atsižvelgiant į elgseną.

Norint įvertinti su kosmosu susijusias grėsmes, reikia atlikti išsamią pajėgumų ir susijusio elgesio orbitoje, žemėje ir kibernetinėje erdvėje analizę, grindžiamą geru kovos su kosmoso infrastruktūros pajėgumų supratimu.

³ Tai gali būti priešpalydovinis ginklas, pvz., tiesiogiai iš žemės paleidžiamos raketos (tiesiogiai į orbitą išvedamas priešpalydovinis ginklas) arba jau orbitoje aktyvuoti erdvėlaiviai (toje pačioje orbitoje naudojamas priešpalydovinis ginklas), įskaitant nuotolinius manipulatorius arba svaidomuosius objektus.

⁴ Pavyzdžiui, elektroninės kovos priemonės, lazeriai ir kiti kreipiamosios energijos įrenginiai, kurių paskirtis – apakinti palydovus, sugadinti jų elektronines sistemas, trikdyti ar imituoti jų signalus arba įsiskverbti į jų ryšių tinklus.

1.3. Link bendro supratimo apie grėsmes, susijusias su kosmosu

Vyriausiajam įgaliotiniui pavaldus Bendras žvalgybinės informacijos analizės centras (SIAC) kartu su valstybių narių karinės ir civilinės žvalgybos tarnybomis gerins strateginį supratimą apie grėsmes, susijusias su kosmosu, taip pat apie kovos su kosmoso infrastruktūra pajėgumus. Be to, toks strateginis supratimas turėtų padėti įgyvendinti ES kosmoso programas, taip pat pasinaudoti informacija, kurią Komisija surinko vykdydama ES kosmoso infrastruktūros komponentų stebėseną.

Tolesni veiksmai

- SIAC padedamas vyriausiasis įgaliotinis parengs metinę kosmoso grėsmių būklės analizę, įskaitant kovos su kosmoso infrastruktūra pajėgumų raidos analizę. Šiems tikslams taip pat būtų naudinga Komisijos vykdoma ES kosmoso infrastruktūros komponentų stebėseną.

2. KOSMINIŲ SISTEMŲ IR PASLAUGŲ ATSPARUMO DIDINIMAS IR APSAUGA EUROPOS SĄJUNGOJE

Kosminės sistemos ir paslaugos ES – tai esminės paslaugos visuomenės funkcijoms užtikrinti arba ekonominei veiklai vykdyti. Todėl jos turi būti vis atsparesnės ir geriau apsaugotos. Galiojančiuose teisės aktuose dėl ypatingos svarbos subjektų atsparumo (CER direktyva⁵) ir kibernetinio saugumo (TIS 2 direktyva⁶) Europos Sąjunga kosmoso sektorių pripažįsta ypatingos svarbos sektoriumi, kurį sudaro valstybių narių, be kita ko, ES atokiausiuose regionuose, ir privačių operatorių antžeminė infrastruktūra, taip pat telekomunikacijų paslaugoms teikti naudojami palydovai⁷. Vis dėlto nacionalinių kosmoso įrenginių atsparumo ir apsaugos lygis valstybėse narėse skiriasi.

2.1. ES masto saugumo sistema, užtikrinanti kosminių sistemų apsaugą, dalijimąsi informacija ir bendradarbiavimą dėl kosmoso saugumo incidentų

Kai kurios valstybės narės yra nustačiusios nacionalines taisykles, kuriomis reglamentuojamos kosmoso operacijos, įskaitant saugumo aspektus. Jei nėra bendros sistemos, šios taisyklės gali skirtis. Šie skirtumai gali turėti įtakos ES kosmoso pramonės konkurencingumui ir ES saugumui.

Siekdama užtikrinti nuoseklų ES masto požiūrį ir remdamasi bendru komunikatu dėl ES požiūrio į kosmoso eismo valdymą⁸, Komisija apsvartys galimybę pasiūlyti ES kosmoso teisės aktą. Toks pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto galėtų būti pagrindas

⁵ Direktyva (ES) 2022/2557 dėl ypatingos svarbos subjektų atsparumo.

⁶ Direktyva (ES) 2022/2555 dėl priemonių aukštam bendram kibernetinio saugumo lygiui visoje Sąjungoje užtikrinti, kuria panaikinama Direktyva (ES) 2016/1148.

⁷ Žr. Direktyvos (ES) 2022/2557 5 konstatuojamąją dalį: „[...] Kosmoso sektoriui Direktyva (ES) 2022/2557 taikoma tiek, kiek tai susiję su tam tikrų paslaugų teikimu, grindžiamu antžeminėmis infrastruktūromis, kurios priklauso valstybėms narėms arba privatiems subjektams, yra jų valdomos arba eksploatuojamos, todėl ši direktyva neapima infrastruktūrų, kurios priklauso Sąjungai ar nuosavybės teise yra turimos jos vardu, yra Sąjungos ar jos vardu valdomos ar eksploatuojamos, jai įgyvendinant savo kosmoso programą.“

⁸ JOIN(2022) 4 *final*.

bendromis pastangomis didinti ES kosminių sistemų bei paslaugų atsparumo lygį ir užtikrinti valstybių narių (be kita ko, atokiose strateginės antžeminės infrastruktūros vietovėse, tokiose kaip ES atokiausi regionai) veiksmų koordinavimą, kartu apsaugant nacionalinio saugumo interesus.

Jis kartu su TIS 2 direktyva ir Direktyva dėl ypatingos svarbos subjektų atsparumo galėtų sudaryti visapusišką ir nuoseklią ES kosminių sistemų ir paslaugų atsparumo struktūrą. Prieš konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais ir galimybių poveikio vertinimą Komisija pirmiausia atsižvelgs į tam tikras pagrindines tų esamų sistemų charakteristikas ir, kai tinkama, jų taikymo patirtį. Pavyzdžiui, gali būti reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų esmines⁹ kosmines sistemas ir paslaugas. Tai galėtų apimti pagrindinius tiekimo grandinės subjektus, siekiant nustatyti ir įgyvendinti bendrą minimalų ypatingos svarbos kosmoso paslaugų atsparumo lygį ir parengti suderintus nacionalinius parengties bei atsparumo planus ir ekstremaliųjų situacijų valdymo protokolus. Pagal iniciatyvą taip pat galėtų būti kuriami saugumo stebėsenos centrai, kad būtų galima sistemingai pranešti apie saugumo incidentus.

Komisija taip pat galėtų apsvarstyti galimybę nustatyti reikalavimus, kurie leistų užtikrinti, kad saugumas, įskaitant kibernetinį saugumą, būtų svarbus kuriamų pagrindines paslaugas teikiančių kosminių sistemų elementas. Ji galėtų pasiūlyti sistemingiau integruoti atitinkamus saugumo standartus ankstyvuojant šių sistemų projektavimo etapui.

Be to, Komisija skatintų keistis informacija apie grėsmes, nukreiptas prieš kosmoso įrenginius ar jų tiekimo grandinę, daugiausia dėmesio skirdama operatyviai informacijai, kuri teikiama atitinkamiems saugumo operacijų centrams (SOC). Remdamasi su GALILEO taikymu susijusia savo patirtimi, ES kosmoso programos agentūra (EUSPA) užtikrintų nuoseklią visų ES kosmoso programų saugumo stebėseną. Glaudžiai bendradarbiaudama su Komisija, visų Europos institucijų, įstaigų ir agentūrų kompiuterinių incidentų tyrimo tarnyba (CERT-EU) ir Europos Sąjungos kibernetinio saugumo agentūra (ENISA)¹⁰, EUSPA atliks svarbų vaidmenį – bus ES kosmoso saugumo stebėsenos ir operacijų centras. Ji taip pat gali padėti esminių kosminių sistemų ir paslaugų operatoriams valstybėse narėse, jei jie to pageidauja.

Kosmoso paslaugas teikia viešieji ir privatieji operatoriai, kurių vaidmuo naujojoje kosmoso industrijoje¹¹ yra dinamiškas ir vis didesnis. Norint dalytis svarbia saugumo informacija, koordinuoti veiksmus ir palengvinti ES bendradarbiavimą, būtina turėti bendrą supratimą, kokios yra pagrindinės kosmoso paslaugos.

⁹ Esminės dėl to, kad labai svarbios valstybių narių ekonominei veiklai, saugumui ir saugai.

¹⁰ <https://www.enisa.europa.eu/>

¹¹ Naujoji kosmoso industrija yra besiformuojanti privati kosmoso pramonė, kuri remiasi įvairiomis technologinėmis tendencijomis bei verslo modelių naujovėmis, padeda mažinti kosmoso sistemų sąnaudas, trumpinti projektų įgyvendinimo trukmę ir skatina prisiimti daugiau rizikos.

Komisija ne tik pateiktų pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, bet ir didintų informuotumą ir padėtų komerciniams subjektams keistis geriausia patirtimi, susijusia su atsparumo didinimo priemonėmis, įskaitant su kibernetine erdve susijusias priemones. Tokios paramos priemonės būtų ypač aktualios MVI, be kita ko, naujojoje kosmoso industrijoje. Atsižvelgdama į tai ir padedama EUSPA, Komisija apsvaistytų galimybę įsteigti keitimosi informacija ir jos analizės centrą (ISAC), kuris suburtų komercinius subjektus ir atitinkamus viešuosius subjektus, galbūt įskaitant Europos kosmoso agentūrą (EKA).

Be to, įgyvendinant TIS 2 direktyvą ir būsimą Kibernetinio atsparumo aktą¹², taip pat taikant kitas esamas kibernetinio saugumo sistemas¹³, bus paskatintas kibernetinio saugumo reikalavimų taikymas kosmose naudojamiems ypatingos svarbos skaitmeniniams produktams. Prireikus į ES kosmoso teisės aktą galėtų būti įtraukti konkretūs kosmoso srities kibernetinio saugumo standartai ir procedūros.

Galiausiai labai svarbu užtikrinti, kad ES aktyviau rengtų standartus ir kad jai būtų geriau atstovaujama tarptautinėse standartizacijos organizacijose, visų pirma siekiant apsaugoti ES ir jos valstybių narių saugumo interesus. Bus skatinamas suderinamumas su Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos (NATO) standartais.

2.2. ES kosmoso sektoriaus technologinio suverenumo stiprinimas

Siekdama padidinti kosmoso infrastruktūros atsparumą ir užtikrinti tiekimo saugumą¹⁴, ES stiprins savo technologinį suverenumą: mažins strateginę priklausomybę nuo trečiųjų šalių ir didins ypatingos svarbos pramonės vertės grandinių atsparumą.

Šiam tikslui pasiekti bus visapusiškai pasinaudota programa „Europos horizontas“ ir Europos gynybos fondu (EGF)¹⁵. Komisija, Europos gynybos agentūra (EGA) bei EKA koordinuos ir sinchronizuos ypatingos svarbos kosminių technologijų veiklą, pasitelkdamas atsinaujinusių jungtinę darbo grupę (JDG)¹⁶. Remdamasi savo patirtimi, prisidėti prie šio darbo galėtų ir EUSPA. JDG veikla taip pat bus naudinga ES ypatingos svarbos technologijų observatorijai¹⁷.

Remdamasi JDG ir ES ypatingos svarbos technologijų stebėjimo centro veikla, Komisija kartu su valstybėmis narėmis ir pramonės atstovais įvertins poreikį laikantis ES konkurencijos taisyklių kurti naujus pramonės aljansus, susijusius su kosmoso ir gynybos srities technologijomis. Bendriems Europos interesams svarbūs projektai (BEISP) taip pat yra priemonė, kuria pramonė ir valstybės narės gali naudotis kurdamos kosmoso technologijas tose srityse, kuriose jie padeda spręsti aiškiai nustatytos didelės strateginės

¹² Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl horizontaliųjų kibernetinio saugumo reikalavimų, keliamų skaitmeninių elementų turintiems produktams, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2019/1020, COM(2022) 454 *final*.

¹³ Šiuo metu tai apima 2021 m. spalio mėn. priimtą Radijo įrenginių direktyvos deleguotąjį reglamentą, kuriuo belaidžio ryšio įrenginių gamintojams nustatomi įpareigojimai didinti tokių įrenginių kibernetinį saugumą, privatumą ir apsaugą nuo sukčiavimo.

¹⁴ Tai apima prieigą prie žaliavų, perdirbtų ir pažangiųjų medžiagų.

¹⁵ Įskaitant jos pirmtakes – Europos gynybos pramonės plėtros programą (EGPPP) ir gynybos srities mokslinių tyrimų parengiamuosius veiksmus.

¹⁶ 2008 m. įsteigta Komisijos, EKA ir EGA jungtinė darbo grupė ypatingos svarbos kosminių technologijų, skirtų Europos nepriklausomumui užtikrinti, klausimais.

¹⁷ COM(2021) 70 *final*.

priklausomybės problemą, kartu užtikrinant svarų teigiamą šalutinį poveikį, kuris neapsiriboja dalyvaujančiomis šalimis ir įmonėmis.

Kosmoso programa, EGF ir programa „Europos horizontas“, taip pat valstybių narių bendradarbiavimo projektais ir programomis yra remiamas su atsparumu susijusių pajėgumų technologinis brandinimas. Tolesnė programavimo ir finansavimo sinergija gali užtikrinti technologijų plėtojimo iki sistemų lygmens tęstinumą. Siekdama stiprinti ES kosminių sistemų apsaugą ir atsparumą, Komisija geriau koordinuos atitinkamas ES programas, kad paskatintų bendrą programavimą.

Kilus didelėms krizėms Komisija turėtų turėti galimybę perprogramuoti trumpalaikius veiksmus ypatingos svarbos technologijoms remti. Taip bus užtikrinta, kad į kosmosą bus sistemingiau atsižvelgiama rengiant atitinkamą ES politiką ir iniciatyvas (pvz., kvantinių technologijų ar dirbtinio intelekto srityje), taip pat užtikrinant prieigą prie žaliavų, pažangiųjų ir perdirbtų medžiagų bei puslaidininkių, pavyzdžiui, Europos svarbiausiųjų žaliavų aktu¹⁸ ir Lustų aktu¹⁹.

Toliau bendradarbiaudama su EKA Komisija kurs ES kosmines technologijas, be kita ko, susijusias su saugumu. Siekiant sustiprinti šį vaidmenį, labai svarbu, kad EKA įdiegtų atitinkamas priemones ir mechanizmus, kuriais būtų užtikrinta ES ir jos valstybių narių saugumo interesų apsauga. Glaudus bendradarbiavimas padės užtikrinti veiklos papildomumą ir sinchronizavimą.

2.3. ES kosmoso sektoriaus saugumui kylančios rizikos mažinimas

ES saugumo užtikrinimas taip pat priklauso nuo jos tiekimo grandinių apsaugos. Šiuo tikslu jau taikomos tam tikros kontrolės priemonės, t. y. dvejojo naudojimo prekių eksporto kontrolė ir tiesioginių užsienio investicijų (TUI)²⁰ tikrinimas. Komisija iki 2023 m. spalio mėn. įvertins TUI tikrinimo reglamentą²¹.

Kad galėtų geriau įvertinti riziką, susijusią su TUI sandoriais kosmoso sektoriuje, Komisija užsitikrins prieigą prie informacijos apie tiesioginius ir netiesioginius ES kosmoso programų prekių ir paslaugų teikėjus, be kita ko, kai juos valdo EKA. Taip pat reikėtų geriau nustatyti ir mažinti riziką ES saugumui ir viešajai tvarkai, visų pirma riziką besiformuojančioms ir ypatingos svarbos technologijoms, naudojamoms jos kosmoso infrastruktūrai. Be to, reikėtų atsižvelgti į ekonomines ir finansines aplinkybes, kuriomis strateginių technologijų turinčios ES įmonės gali būti pažeidžiamos dėl pavojų saugumui ar viešajai tvarkai keliančių užsienio investicijų, taip pat į tiekimo saugumą. Mažinti riziką, susijusią su tam tikru užsienio subjektų vykdomu aktyvų įsigijimu, ir užtikrinti vidaus konkurencingumą padės svarbiausių technologijų ir komponentų pirkimas pagal keletą sutarčių.

Be to, siekiant užtikrinti ES saugumą ir apsaugoti jos strateginius interesus, reikia nustatyti viešųjų pirkimų taisykles, kurios padėtų visiškai garantuoti tiekimo saugumą. Komisija užtikrins, kad ES konkurencijos taisyklės ir tarptautinės prekybos priemonės būtų

¹⁸ [Europos svarbiausiųjų žaliavų aktas \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-communications/infographic/infographic-essential-resources-act-2022-01-11-01.pdf)

¹⁹ [Europos lustų aktas \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-communications/infographic/infographic-lust-act-2022-01-11-01.pdf)

²⁰ Reglamentas (ES) 2019/452, kuriuo nustatoma tiesioginių užsienio investicijų į Sąjungą tikrinimo sistema

²¹ Reglamento 15 straipsnis

visapusiškai taikomos siekiant priimti naujus ES kosmoso ir gynybos sektoriams kylančius iššūkius, tokius kaip iškraipomųjų užsienio subsidijų rizika. Be kita ko, turėtų būti tiriami tam tikri šiuose sektoriuose veikiančių ES įmonių įsigijimo atvejai, kai įsigijimą gali padėti vykdyti neteisėtos trečiųjų šalių subsidijos. Prireikus būtų galima apsvarstyti galimybę uždrausti susijusių bendrovių įsigijimą arba priimti privalomus išpareigojimus, kad būtų panaikinti užsienio subsidijų nulemti iškraipymai.²²

2.4. Pajėgumų (be kita ko, ES savarankiškos prieigos prie kosmoso) kūrimas atsparumui didinti

Esama daug pajėgumų, kurie gali padėti padidinti kosminių sistemų ir paslaugų atsparumą, pavyzdžiui, savisaugos infrastruktūra, universalūs ir reaktyvūs paleidimo įrenginiai, informuotumo apie padėtį kosmose paslaugos, priežiūra orbitoje ir kosmoso paslaugoms skirta saugi suvereni debesija. Tokie pajėgumai gali padėti sustiprinti kosmoso įrenginius, juos geriau apsaugoti, pailginti jų naudojimo trukmę arba greitai juos pakeisti.

ES savarankiška prieiga prie kosmoso yra labai svarbi siekiant užtikrinti ES kosmoso infrastruktūros atsparumą, be kita ko, papildyti palydovų sistemas, pakeisti atskirus palydovus arba ateityje pradėti eksploatuoti naujas palydovų sistemas.

Prieigos prie kosmoso lankstumas ir universalumas yra labai svarbūs siekiant užtikrinti, kad būtų patenkinti didėjantys kariniai ir gynybos poreikiai. Būtina ne tik konsoliduoti dabartinius paleidimo pajėgumus, bet ir skatinti ES kurti paleidimo sistemas, įskaitant paleidimo mikroįrenginius ir daugkartinio naudojimo paleidimo įrenginius, taip pat lanksčią gamybos pramonę. Komisija skatins kurti standartizuotas palydovų sąsajas (apimančias saugumo aspektus) ir reaktyvines paleidimo sistemas, kad ateityje būtų užtikrintas palydovų sąveikumas bei prieiga prie kosmoso sprendimų ir būtų remiamas novatoriškų transportavimo orbitoje sprendimų kūrimas. Turėtų būti visapusiškai išnaudojamos galimybės, kurių teikia savarankiškai prieigai prie kosmoso tinkami atokiausi ES regionai.

Tolesni veiksmai

- Siekdama padidinti ES kosmoso operacijų ir paslaugų saugumą bei atsparumą, taip pat jų saugą ir tvarumą, Komisija apsvarstys galimybę pasiūlyti ES kosmoso teisės aktą. Ji skatins rengti nuoseklias atsparumo didinimo priemones ES, skatins keitimąsi informacija apie incidentus, taip pat tarpvalstybinį koordinavimą ir bendradarbiavimą.
- Iki 2023 m. pabaigos Komisija, padedama EUSPA, įsteigs keitimosi informacija ir jos analizės centrą, kad sustiprintų ES kosmoso pramonės (pradinės ir galutinės grandies), įskaitant naują kosmoso industriją, pajėgumų atsparumą.
- Iki 2024 m. vidurio Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su EGA, kuriai vadovauja vyriausiasis įgaliotinis, ir su EKA pasiūlys veiksmų gaires, kaip sumažinti strateginę priklausomybę nuo technologijų, kurios yra itin svarbios vykdomiems ir būsimiems kosmoso projektams ES ir ES kosmoso programoms.

²² Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl vidaus rinką iškraipiančių užsienio subsidijų.

- Komisija užtikrins bendrą EGF, ES kosmoso programos ir programos „Europos horizontas“ programavimą, kad paspartintų kosminių sistemų atsparumui svarbių pajėgumų plėtojimą.
- Būsimose iniciatyvose Komisija sistemingai atsižvelgs į kosmoso ir gynybos poreikius, be kita ko, vertins poreikį kurti pramonės aljansus.
- Komisija užtikrins, kad platesnės ES iniciatyvos, įskaitant Lustų aktą ir Svarbiausių žaliavų aktą, būtų taikomos taip, kad būtų didinamas tiekimo saugumas ir kosminių sistemų bei paslaugų atsparumas.
- Komisija imsis veiksmų, kad paskatintų ES gebėjimą reaguoti ir įvairiapusę prieigą prie kosmoso: skatins naujų ES paleidimo įrenginių sistemų kūrimą, siūlys parengiamuosius veiksmus, kuriais būtų užtikrinta ilgalaikė ES autonominė prieiga prie kosmoso, ir kartu su valstybėmis narėmis atsižvelgs, be kita ko, į saugumo ir gynybos poreikius.

3. REAGAVIMAS Į KOSMOSO GRĖSMES

Atsižvelgiant į tai, kad daugėja kosmoso grėsmių ir kovos su kosmoso infrastruktūra pajėgumų, reikia stiprinti gebėjimą nustatyti, apibūdinti ir priskirti su kosmosu susijusią grėsmę ir į ją reaguoti laiku, proporcingai ir nuosekliai tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu.

3.1. Kosmoso grėsmių nustatymas ir apibūdinimas

Kad ES galėtų tinkamai reaguoti į kosmoso grėsmę, tiek ES, tiek jos valstybės narės prirėkus turėtų turėti galimybę laiku gauti tikslią ir praktiškai naudingą informaciją, kuria remdamosi galėtų priimti sprendimus.

Būtina ne tik reguliariai atnaujinti kosmoso grėsmių vaizdą, bet ir beveik tikroju laiku rinkti ir analizuoti saugumo incidentus, kurie daro poveikį kosminėms sistemoms ir gali tapti įspėjimu apie kosmoso grėsmę. Be saugumo informacijos, renkamos vykdant ES kosmoso programos stebėseną, ES kosmoso teisės aktu galėtų būti sukurtas keitimosi informacija tinklas, kuris per EUSPA teiktų pirmojo lygio analizę ir pranešimus apie šiuos silpnus signalus.

ES ir jos valstybės narės taip pat turi plėtoti bendrą supratimą apie padėtį orbitoje, kad būtų galima spręsti neatsakingo ar priešiško elgesio kosminėje erdvėje problemą.

Informuotumo apie kosmosą priemonės (angl. santr. SDA) paskirtis – beveik tikroju laiku aptikti, identifikuoti ir apibūdinti svarbius kosminius objektus, aprašyti ir suprasti jų elgseną²³ ir šią informaciją susieti su pagrindinėmis doktrinomis ir susijusiomis kosmoso sistemomis. SDA padeda realiuoju laiku pateikti kosmoso operacijų valdymo *patvirtintą padėties kosmose vaizdą*, pasikliaunant žvalgybine informacija apie manevrus kosmose ir šalių ketinimus.

SDA yra labai svarbi siekiant nustatyti orbitoje fiksuojamų kosmoso grėsmių šaltinį ir paskatinti galimą ES atsaką. Valstybės narės, kurioms priklauso atitinkami pajėgumai ir kurios juos plėtoja, turėtų teikti būtinas SDA paslaugas ES, kad būtų užtikrintas jos strateginis savarankiškumas kosmoso srityje.

²³ Įskaitant manevrus ir naudingųjų krovinių iškėlimo į orbitą operacijas.

3.2. Priešiško elgesio kosmoso srityje šaltinio nustatymas ir reagavimas į tokį elgesį

Sprendimas dėl to, kad kosmoso grėsmės šaltinis yra tam tikra trečioji šalis, ir dėl galimo atsako – labai politinis sprendimas.

Tarybos sprendime dėl pagal Kosmoso programą diegiamų, eksploatuojamų ir naudojamų sistemų ir paslaugų saugumo²⁴ nustatytos operatyvinės nuostatos, pagal kurias ES²⁵ gali nustatyti grėsmių, kylančių pagal ES kosmoso programą sukurtoms sistemoms ir šios programos paslaugoms, šaltinį ir į tas grėsmes reaguoti, jei tokia grėsmė kiltų ES ir (arba) jos valstybių narių saugumui. Sprendime numatyta galimybė, kad vyriausiasis įgaliotinis imsis skubių tarpinių veiksmų. Europos išorės veiksmų tarnyba (EIVT) valdo reagavimo į kosmoso grėsmes struktūrą, kuri padeda sprendimą įgyvendinti.

Atsižvelgdama į didėjančias grėsmes, vyriausiasis įgaliotinis siūlytų iš dalies pakeisti Tarybos sprendimą, kad jis taptų ES atsako kosmoso srityje pagrindu.

Pirma, sprendimo taikymo sritis turėtų būti išplėsta, kad apimtų grėsmes kosmoso srityje, kurios gali turėti įtakos ES saugumui. Pasitelkiant Kosmoso programos saugumo stebėsenos centrą ir naudojantis SDA priemone, kosmoso saugumo incidentai ES lygmeniu galėtų būti fiksuojami Reagavimo į kosmoso grėsmes struktūroje. Būtų bendradarbiaujama su SIAC, kad būtų lengviau nustatyti kosmoso grėsmių šaltinį ir tinkamai į tas grėsmes reaguoti.

Sutelkti specialų priemonių rinkinį padėtų ne tik kibernetinio saugumo diplomatijos priemonių rinkinys bei mišrus priemonių rinkinys, bet ir iš dalies pakeistas Tarybos sprendimas. Imantis atsakomųjų veiksmų, atitinkamos ES priemonės galėtų būti tokios:

- techniniu lygmeniu – specialių operatyvinio reagavimo būdų, sukurtų kaip kosminių sistemų saugumo struktūros dalis, naudojimas;
- diplomatinio lygmeniu – diskusijos daugiašaliuose forumuose, atitinkamais kanalais vykdoma informavimo veikla ir ES bei valstybių narių pareiškimai, kuriais būtų siekiama užkirsti kelią neatsakingam elgesiui kosmoso srityje ir į jį reaguoti;
- ekonominiu lygmeniu – sankcijas apimančios priemonės²⁶.

ES karinis štabas taip pat parengtų ES atsako kosmoso srityje karinį elementą.

Pagal bendrą užsienio ir saugumo politiką (BUSP) sukurta horizontalioji grupė suteiktų galimybę greitai sutelkti atitinkamas ekspertines žinias iškilus kosmoso grėsmei. Ji padėtų Tarybai reaguoti į kosmoso grėsmes, įskaitant jų šaltinio nustatymą.

Bet kuri valstybė narė gali pasinaudoti ES sutartyse įtvirtinta tarpusavio pagalbos nuostata (Europos Sąjungos sutarties 42 straipsnio 7 dalis), jei kosmoso grėsmė ar incidentas prilygsta ginkluotam išpuoliui jos teritorijoje.

²⁴ 2021 m. balandžio 30 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2021/698 dėl pagal Sąjungos kosmoso programą diegiamų, eksploatuojamų ir naudojamų sistemų ir paslaugų, galinčių turėti įtakos Sąjungos saugumui, saugumo, kuriuo panaikinamas Sprendimas 2014/496/BUSP.

²⁵ Vieningu Tarybos sprendimu, priimtu remiantis vyriausiojo įgaliotinio pasiūlymu.

²⁶ Komisija gali pasiūlyti papildomų ekonominių priemonių, priklausančių jos kompetencijai, pavyzdžiui, nustatyti eksporto kontrolės reikalavimus.

3.3. Parengties ir sąveikumo pratybos kosmose

Vyriausiasis įgaliotinis kartu su Komisija ir valstybėmis narėmis rengs reguliarias kosmoso srities pratybas arba pratybas su kosmoso srities komponentu, kad būtų:

- išbandytas, plėtojamas ir patvirtintas ES atsakas į kosmoso grėsmes,
- išbandyti ir išnagrinėti konkretūs solidarumo mechanizmai puolimo iš kosmoso ar grėsmės kosmoso sistemoms atveju ir
- plėtojama sinergija su partneriais ir sąjungininkais kosmoso saugumo ir gynybos srityje.

Tolesni veiksmai

- Vyriausiasis įgaliotinis ir Komisija kartu su valstybėmis narėmis, kurioms priklauso SDA pajėgumai, išnagrinės galimybes naudoti SDA remiant ES atsaką.
- Vyriausiasis įgaliotinis pasiūlys iš dalies pakeisti Tarybos sprendimą (BUSP) 2021/698, kad būtų reaguojama į visas grėsmes kosmoso srityje, kurios gali kilti ES ir jos valstybių narių saugumui, siekiant užtikrinti, kad būtų galima greitai mobilizuoti visas turimas ES priemones ir taip pagerinti reagavimo į kosmoso grėsmes struktūrą.
- Vyriausiasis įgaliotinis, Komisija ir valstybės narės dalyvaus atitinkamose kosmoso pratybose, jas rengs ir vykdys, be kita ko, naudodamiesi solidarumo mechanizmais.

4. AKTYVESNIS KOSMOSO TECHNOLOGIJŲ NAUDOJIMAS SAUGUMO IR GYNYBOS REIKMĖMS

Kosmoso sistemos ir paslaugos vis svarbesnės gynybos ir saugumo reikmėms. Siekiant padidinti ES ir jos valstybių narių strateginį savarankiškumą, bus toliau plėtojamos dvejopo naudojimo paslaugos, kurias teikia ES kosmoso programos ir komerciniai subjektai, įskaitant naująją kosmoso industriją.

4.1. ES kosmoso sistemos ir paslaugos – saugumo ir gynybos reikmėms

Sistemingesnė ES kosmoso, gynybos ir saugumo iniciatyvų sąveika palengvintų dvejopo naudojimo ES kosmoso komponentų kūrimą, atsižvelgiant į gynybos ir saugumo poreikius pagal bendrą pajėgumais grindžiamą požiūrį²⁷.

ES pavyzdinės kosmoso iniciatyvos gali padėti paremti saugumo ir gynybos pajėgumus. Todėl būtina įvertinti, kiek jos gali padėti teikti saugias ir patikimas paslaugas.

Atsižvelgiant į ES kosmoso programų civilinį pobūdį, bus nustatytos konkrečios specialiai pritaikytos saugumo požiūriu svarbių paslaugų, taikomųjų programų ir duomenų teikimo

²⁷ Pagal Civilinės, gynybos ir kosmoso pramonės šakų sinergijos veiksmų planą.

taisyklės, kad saugumo ir gynybos naudotojams būtų užtikrintas tinkamas pasitikėjimo lygis (pvz., pirmumo teisės ir prieigos kontrolė, be kita ko, vykdančios karines operacijas, prašymų anoniminimas, sklaidos politikos apribojimas).

Komisija įtrauks paslaugų gavėjų karinius ir saugumo reikalavimus projektuodama atitinkamas naujas ES kosmoso sistemas ir atnaujindama atitinkamas esamas sistemas. Ji remsis atitinkamų ES agentūrų, t. y. EGA ir EUSPA, parama. EGA ir toliau aktyviai padės nustatyti karinius reikalavimus²⁸, apibrėžti pajėgumų prioritetus ir skatinti valstybių narių bendradarbiavimą, be kita ko, per Gynybos kosmoso forumą. EUSPA padės nustatyti su saugumu susijusius poreikius, akredituoti ir naudoti dvejetainio naudojimo sistemas ir paslaugas. Be to, ES karinis štabas imsis konceptualių pokyčių, kurie būtini kariniu lygmeniu, kad vykdančios ES operatyvinę veiklą būtų galima naudotis kosmine erdve.

Pasirengimo būsimai ES kosmoso programų plėtrai etapu Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, apsvarstys ilgalaikius paslaugų gavėjų gynybos ir saugumo reikalavimus (laiko perspektyva – 2035 m.). Bus apsvarstytas sistemų sąveikumas ir naudingųjų krovinių iškėlimo į orbitą gynybos bei saugumo reikmėms galimybės naudojantis esamomis ar būsimomis kosminėmis sistemomis.

Šiuo tikslu per EGF bus skatinama sinergija, kad gynybos srities moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra galėtų padėti paspartinti naudingųjų krovinių iškėlimą į orbitą, taip sudarant sąlygas teikti paslaugas gynybai. Be to, bus nuosekliai teikiamos ir naudojamos įvairios vyriausybės paslaugos, kurios taps įmanomos įgyvendinant ES kosmoso programas.

4.1.1. Padėties nustatymas, navigacija ir laiko nustatymas

Tvarios padėties nustatymo, navigacijos ir laiko nustatymo paslaugos, pvz., GALILEO paslauga valstybinėms institucijoms, yra itin svarbūs karinių operacijų vykdymo veiksniai. Dėl paslaugos valstybinėms institucijoms nuolatinio tobulinimo ir papildomų naudingųjų krovinių iškėlimo į orbitą visa sistema taps stabilesnė. Remiantis PESCO projektais, pavyzdžiui, ES radijo navigacijos sprendimu (EURAS) arba būsima gynybos navigacijos karine sistema (NAVWAR), stebėjimo pajėgumai sudarys sąlygas susidaryti suvestinį padėties vaizdą ir reaguoti į situacijas, kai galimybė naudotis paslauga valstybinėms institucijoms yra trukdoma. Šiomis aplinkybėmis EGF remia veiklą, susijusią su neribota ir nepertraukiama prieiga prie paslaugos valstybinėms institucijoms visame pasaulyje, siekiant sustiprinti ES padėties nustatymo, navigacijos ir laiko nustatymo paslaugų pajėgumų saugumo ir gynybos komponentą.

4.1.2. Žemės stebėjimas

Žemės stebėjimas iš kosmoso padeda atlikti savarankišką vertinimą ir priimti sprendimus. Tai vienas iš svarbiausių saugumo ir gynybos sistemos elementų. Tai tapo itin svarbiu veiksmu Ukrainos ginkluotųjų pajėgų gebėjimui priešintis Rusijos išpuoliams.

²⁸ EGA padėjo apibrėžti karinius paslaugų gavėjų reikalavimus, taikytinus ES kosmoso programos GOVSATCOM ir informuotumo apie padėtį kosmoso (angl. santr. SSA) komponentams.

SATCEN suteikia unikalių geoerdvinės žvalgybos analizės pajėgumų, kuriais remiamas aukšto lygio ES ir jos valstybių narių sprendimų priėmimas ir veiksmai, taip pat remiama ES politika.

Nors pagal programą „Copernicus“ teikiamos saugumo paslaugos, ji nėra pritaikyta konkreitiems gynybos reikalavimams.

Todėl plėtojant programos „Copernicus“ paslaugas ES Žemės stebėjimo vyriausybinių paslauga padėtų teikti visiškai patikimą, labai atsparią ir nuolat prieinamą informuotumo apie padėtį paslaugą, kaip jau pristatyta valstybėms narėms. Užtikrinant pridėtinę vertę, ši paslauga papildytų esamą nacionalinę, komercinę ir Europos palydovinių vaizdų infrastruktūrą, pavyzdžiui, būtų naudojami nauji jutikliai, dažnai vykdoma pakartotinė peržiūra ir taikomi pažangūs apdorojimo metodai²⁹. Komisija laipsniškai užtikrins šią programos „Copernicus“ paslaugų raidą, pradėdama nuo bandomojo dabartinės Kosmoso programos projekto.

Tokios paslaugos plėtojimas paskatins SATCEN ir EUSPA papildomumą. Remdamasi savo ekspertinėmis žiniomis, EUSPA, prižiūrima Komisijos, labai prisidės prie būsimos sistemos kosmoso segmento saugumo akreditavimo, saugumo stebėsenos ir sutarčių įgyvendinimo. SATCEN labai padės nustatyti naudotojų poreikius geoerdvinės žvalgybos srityje ir platinti jautrius produktus ir paslaugas.

4.1.3. Saugus ryšys

Nepertraukiama prieiga prie saugių ir labai atsparių ryšių pasaulio mastu gali padėti vykdyti gynybos ir saugumo misijas ir operacijas. IRIS² ne tik padės užtikrinti valstybių narių regioninius GOVSATCOM išteklius, bet ir teiks tokias pridėtinės vertės funkcijas kaip naudojimo anonimiškumas, maža delsa ir lankstumas. Valstybės narės turės veiksmingą kontrolę taikydamos mechanizmus, kurie yra lygiaverčiai mechanizmas, naudojamiems teikiant GALILEO paslaugą valstybinėms institucijoms.

IRIS² paslaugos apims palydovų duomenų perdavimo sistemas, galinčias nuolat saugiai susieti valstybių narių kosmoso pajėgumus (įskaitant gynybos). Šia paslauga gali būti naudojama kosmoso technologijomis grindžiamiems nacionaliniams ar daugiašaliams gynybos pajėgumams, pavyzdžiui, Žemės stebėjimo sistemoms, siekiant pagerinti jų veiklos efektyvumą. Komisija visapusiškai išnaudos būsimas žemosios Žemės orbitos (LEO) sistemas naujiems pajėgumams kurti, įskaitant papildytąsias paslaugas, kurios gali būti naudingos kariškiams, nes būtų teikiama galimybė pasinaudoti naudingųjų krovinių

²⁹ Ji paskatins EGF mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (MTTP) veiklą, įskaitant pažangias naudingųjų krovinių iškėlimo į orbitą technologijas ir duomenų apdorojimo metodus, o ateityje ją papildys labai reaktyvūs maži palydovai, skirti kosmoso technologijomis grindžiamai žvalgybai, stebėjimui ir išžvalgymui. Bus apsvaistyta sinergija su PESCO projektais, pavyzdžiui, Vyriausybės vaizdinės informacijos bendra platforma (CoHGI).

iškėlimo į orbitą paslaugomis. Komisija toliau nagrinės, kiek IRIS² gali padėti sukurti ES ypatingos svarbos ryšių sistemą³⁰.

EGF remia atsparių kosminių ryšių³¹, įgyvendinamų per IRIS², technologinių sudedamųjų dalių kūrimą ir jų įsisavinimą gynybos galutiniams naudotojams vykdant veiksmus, skirtus naudotojų segmentui (pvz., standartizuojant sąsajas, kad jas būtų lengviau integruoti į sausumos, jūrų ir oro transporto priemones³²).

4.1.4. Informuotumo apie kosmosą priemonė ir kosmoso stebėjimo bei sekimo sistema

Siekiant aptikti kosminius objektus su specialiais jutikliais, užtikrinama didelė Informuotumo apie kosmosą priemonės (SDA) ir jau veikiančios ES kosmoso stebėjimo ir sekimo (SST) sistemos sinergija.

Kad būtų užtikrintas pažangių susidūrimų vengimo manevrų ir fragmentacijos bei atmosferinio grįžimo analizės didesnis tikslumas, reikia didinti SST veiksmingumą. Todėl SDA rengiančios valstybės narės, kurios taip pat yra SST partnerės, turės naudoti iš veiksmingesnių SST įrenginių, įskaitant gynybos įrenginius, kad galėtų aptikti ir sekti mažesnius ir manevringesnius erdvėlaivius pagal ES kosmoso programos SST komponentą. Siekiant paremti SDA, reikės papildomų jutiklių ir analizės pajėgumų gynybos ir žvalgybos srityse.

ES biudžetas galėtų padėti valstybėms narėms kurti SDA jutiklius ir pajėgumus, jei būtų:

- užtikrintas papildomumas su esamu SST rėmimo mechanizmu ir
- suformuotas būtinas SDA informacijos ir paslaugų srautas, kad būtų remiamas ES atsakas į kosmoso grėsmes, be kita ko, siekiant apsaugoti ES palydovus.

SST partneriai, gaunantys naudos iš SDA paramos, savo ruožtu padėtų tobulinti SST – būtų gerinamas erdvėlaivių identifikavimas ir taip prisidedama prie autonominio ES kosminių objektų katalogo, kuris yra ES kosmoso programos tikslas.

4.2. Inovacijų ir konkurencingumo skatinimas

Kartu su dideliais pramonės subjektais naujoji kosmoso industrija atlieka vis svarbesnį vaidmenį teikiant paslaugas, be kita ko, saugumo ir gynybos srityse. Ji gali pasiūlyti naujų idėjų, sprendimų, perversminių technologijų ir veiksmingų pramonės procesų, kurie taip pat gali padėti paremti saugumą ir gynybą. Valstybės narės vis dažniau naudojami komercinėmis paslaugomis, kad papildytų nacionalinius išteklius, išbandytų naujus pajėgumus arba toliau plėtotų viešuosius išteklius.

Konkurencinga pramonė yra labai svarbi stiprinant ES atsparumą ir pajėgumus. Komisija skatins naujoji kosmoso industrija plėsti veiklą ES remiantis programa CASSINI³³. Tai apims sistemingesnį pagrindinių klientų sutarčių rengimą, tolesnį dotacijų, paskolų ir

³⁰ Antžeminė plačiajuosčio ryšio sistema, kuri padėtų susieti valstybių narių naujos kartos ryšių sistemas, skirtas civilinės saugos ir saugos organizacijoms, kad jos galėtų veikti visose ES ir Šengeno šalyse. Pagrįsta programos „Horizontas 2020“ projektais „BroadMap“ ir „BroadWay“, taip pat Vidaus saugumo fondo „BroadNet“ rengimo projektu.

³¹ EDF-2021-SPACE-D-EPW

³² EDIDP –DA- ESSOR

³³ CASSINI yra Europos Komisijos iniciatyva, kuria siekiama remti kosmoso pramonės verslininkus, startuolius ir MVĮ (https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-space-policy/space-entrepreneurship-initiative-cassini_en).

nuosavybės vertybinių popierių sutelkimą su Europos inovacijų tarybos, Europos investicijų banko ir Europos investicijų fondo parama, sinergiją su ES gynybos inovacijų sistema ir kasmet organizuojamus kosmoso arba gynybos hakatonus ir turnyrus.

Komisija skatins kosmoso, saugumo ir gynybos startuolių bendradarbiavimą mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros srityse. Gynybos tikslais galėtų būti toliau plėtojamos pasinaudojant programa „Europos horizontas“ sukurtos technologijos, pavyzdžiui, skirtos kvantinei kosmoso gravimetrinei analizei, orbitoje teikiams paslaugoms arba prieigai prie kosmoso plėtoti. Komisija į savo patvirtinimo orbitoje arba demonstravimo orbitoje programą įtrauks saugumo ir gynybos naudotojams svarbias kosmoso technologijas. EGA Kosmoso pajėgumų technologijų grupė taip pat skatins valstybių narių ir jų pramonės atstovų bendradarbiavimą kosmoso mokslinių tyrimų srityje.

4.3. Įgūdžių ugdymas, švietimas ir mokymas

Tiek ES, tiek jos valstybės narės susiduria su kompetencijos kosmoso saugumo ir gynybos srityje trūkumu. Komisija ir vyriausiasis įgaliotinis sutelks esamas priemones kvalifikacijos įgijimui, kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui remti.

Siekdama patenkinti valstybių narių poreikius, EGA apžvelgs visą ES ir nacionalinę švietimo ir mokymo veiklą, susijusią su kosmoso saugumu ir gynyba, kad ugdytų tiek politikai formuoti, tiek techniniam lygmeniui svarbius įgūdžius. Glaudžiai bendradarbiaudama su Europos saugumo ir gynybos koledžu (ESGK), ji skatins keistis geriausia patirtimi ir nustatys mokymo programas.

Siekdama patenkinti pramonės poreikius, Komisija prisidės prie kosmoso pramonės kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo, daugiausia dėmesio skirs visų pirma kosmoso technologijų naudojimui saugumo ir gynybos reikmėms, taip pat sieks plėsti moterų dalyvavimą³⁴. Ji remis konkrečias ES, nacionalinio ir regionų lygmens iniciatyvas. Ji remsis esama plataus masto partneryste orlaivių ir erdvėlaivių bei gynybos įgūdžių srityje pagal Įgūdžių paktą³⁵. Ji taip pat bendradarbiauja su suinteresuotaisiais subjektais, kad sukurtų naują plataus masto partnerystę, kuri padėtų toliau aktyvinti galutinės grandies pramonei reikalingų studentų ir specialistų kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo veiklą, be kita ko, kad būtų patenkintas papildomas kvalifikuotų darbuotojų poreikis. Padedama EUSPA, Komisija plėtos ES kosmoso akademiją, kad būtų sukurtos su saugumu susijusios kosmoso plėtros programos.

Tolesni veiksmai

Veiksmai, kurių bus imtasi siekiant didinti kosmoso sistemų ir paslaugų naudojimą gynybos reikmėms.

- Iki 2024 m. pabaigos Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su vyriausiuoju įgaliotiniu, pasiūlys įgyvendinti bandomąjį projektą dėl pradinių SDA paslaugų, kuriomis remiamas ES atsakas, teikimo ir išnagrinėti sinergiją su kosmoso programos SST pakomponenčiu, atsižvelgiant į būsimus pokyčius.

³⁴ Komunikatas „Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. lyčių lygybės strategija“. COM/2020/152 final.

³⁵ <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=23220&langId=en>

- Rengdama būsimas ES kosmoso programas, Komisija pasitelkusi EGA atsižvelgs į ilgalaikius karinius reikalavimus (iki 2035 m.), susijusius su kosmoso gynybos paslaugoms.
- Apibrėždama IRIS² paslaugų portfelį, Komisija atsižvelgs į karinius poreikius ir reikalavimus.
- Siekdama remti savarankišką ES ir jos valstybių narių sprendimų priėmimą ir veiksmus, Komisija imsis palaiptiesiems kurti naują vyriausybinių „Copernicus“ paslaugą ir pradės nuo bandomojo projekto. Jis bus grindžiamas papildomu SATCEN ir EUSPA vaidmeniu.
- Komisija skatins kosmoso, saugumo ir gynybos startuolių bendradarbiavimą, kad būtų diegiamos perversminės paslaugos saugumo ir gynybos srityse.
- Iki 2024 m. pabaigos vyriausiasis įgaliotinis ir Komisija, pasitelkę EGA, EUSPA ir ESGK, turėtų pagerinti viešojo administravimo ir pramonės įgūdžius, kad galėtų toliau plėtoti kosmoso paslaugas saugumo ir gynybos srityse – būtų planuojama kosmoso saugumo ir gynybos mokymo veikla ir plėtojami galutinės grandies kosmoso pramonės įgūdžiai, be kita ko, nustatant naują didelio masto partnerystę.

5. PARTNERYSTĖ SIEKIANT ATSAKINGO ELGESIO KOSMINĖJE ERDVĖJE

Siekiant skatinti bendrą taikaus ir atsakingo elgesio kosmose viziją, reaguoti į kosmoso grėsmes ir remti kosmoso paslaugų naudojimą saugumui ir gynybai, labai svarbu įgyvendinti tvirtos išorės partnerystės iniciatyvas.

5.1. Atsakingo elgesio kosminėje erdvėje taisyklių ir principų propagavimas

Siekiant užtikrinti ilgalaikį kosmoso aplinkos naudojimą taikiems tikslams, labai svarbu vengti ginklavimosi varžybų kosminėje erdvėje ir užtikrinti, kad kosminė erdvė netaptų konfliktų zona.

1967 m. Kosminės erdvės sutartis ir Jungtinių Tautų (JT) sistemoje išplėtoti principai kartu su atitinkamomis JT Generalinės Asamblėjos priimtomis rezoliucijomis yra pasaulinio kosminės erdvės valdymo kertiniai elementai.

Be to, teisiškai neprivaloma skaidrumo ir pasitikėjimo stiprinimo priemonė būtų veiksminga priemonė³⁶. Atitinkamos tradicinės nusiginklavimo ir ginklų kontrolės priemonės turėtų būti papildytos papildomomis priemonėmis, kad būtų kovojama su neatsakingu elgesiu, galinčio lemti eskalaciją, be kita ko, dėl nesusipratimų, klaidingo aiškinimo ar apsiskaičiavimo. Šiuo atžvilgiu Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) įsipareigojimas nevykdyti ardomųjų tiesiogiai į orbitą išvedamų priešpalydovinių raketų bandymų, prie kurio prisijungė Vokietija ir Prancūzija, yra pragmatiškas, konkretus ir aiškus žingsnis į priekį. ES ir visos jos valstybės narės pritarė atitinkamai 2022 m. spalio mėn. JT Generalinės Asamblėjos 77-ojoje sesijoje patvirtintai rezoliucijai³⁷.

³⁶ Pavyzdžiui, Hagos kovos su balistinių raketų platinimu elgesio kodeksas.

³⁷ „Destructive direct-ascent anti-satellite missile testing“ (document A/C.1/77/L.62).

5.2. Bendradarbiavimas kosmoso ir saugumo srityje su Jungtinėmis Tautomis

ES visapusiškai pasinaudos savo nuolatinės stebėtojos Jungtinėse Tautose (JT) statusu, kad diskusijose dėl kosminės erdvės galėtų veikti kartu su valstybėmis narėmis. ES toliau dalyvaus ir aktyviai prisidės:

- kosmoso saugos klausimais – prie JT Kosminės erdvės taikaus naudojimo komiteto (COPUOS) ir jo pagalbinių organų, taip pat JT Generalinės Asamblėjos Specialiojo politinio ir dekolonizacijos komiteto (Ketvirtojo komiteto) veiklos;
- kosmoso saugos ir saugumo klausimais – prie JT Generalinės Asamblėjos Nusiginklavimo konferencijos ir JT Nusiginklavimo ir tarptautinio saugumo komiteto (Pirmojo komiteto) veiklos.

ES ir jos valstybės narės remia³⁸ neribotos sudėties darbo grupę dėl kosmoso grėsmių mažinimo nustatant atsakingo elgesio normas, taisykles ir principus (OEWG)³⁹. Tai pragmatiškas žingsnis, padedantis pasiekti bendrą supratimą apie tai, kas gali būti laikoma atsakinga ir neatsakinga elgsena.

Pagrindinis ES, jos valstybių narių ir bendraminčių partnerių uždavinys – įtikinti daugumą JT šalių, kad norminis požiūris yra svarbus. ES ir jos valstybės narės sieks išplėsti tarptautinę paramą savo pozicijai kosminės erdvės srityje.

EIVT pradėjo viešosios diplomatijos iniciatyvą „iš apačios į viršų“, kuria siekiama didinti paramą saugiai, patikimai ir tvariai kosminei erdvei (iniciatyva „3SOS“), remti tvarų požiūrį į kosmosą skatinant vengti susidūrimų, mažinant ilgalaikių kosminių šiukšlių susidarymą ir skatinant skaidrumą bei pasitikėjimo stiprinimo priemones. Tai padės užtikrinti, kad būtų mažiau incidentų, nesusipratimų ir nepasitikėjimo.

5.3. Kosmoso saugumo ir gynybos partnerystė su JAV

Strateginiame kelrodyje primenama, kad ES ir JAV partnerystė yra strategiškai svarbi stiprinant ES ir JAV bendradarbiavimą saugumo ir gynybos srityje abiem pusėms naudingu būdu. JAV šioje srityje palaiko privilegijuotus santykius su ES ir kai kuriomis jos valstybėmis narėmis.

Nuo 2009 m. JAV ir ES veda dialogą kosmoso saugumo klausimais, grindžiamą glaudžiu bendradarbiavimu ne tik civilinėse srityse. Pavyzdžiui, diskusijos suteikė galimybę atitinkamoms pasaulinėms palydovinės navigacijos sistemoms pereiti nuo suvokiamos konkurencijos prie didėjančio papildomumo, sąveikumo ir rezervavimo.

Panašų požiūrį galima numatyti informuotumo apie padėtį kosmose ir kitose srityse, kuriose ES galėtų siekti, kad priklausomybę nuo JAV kosmoso paslaugų pakeistų abipusiais interesais grindžiama partnerystė.

5.4. Dialogas kosmoso saugumo klausimais su trečiosiomis šalimis

Skaidrus ir atviras įvairių kosmoso srities subjektų (įskaitant civilinius ir karinius) bendravimas yra labai svarbus siekiant išvengti konfliktų ir prisidėti prie pasitikėjimo stiprinimo.

³⁸ ES keletą kartu yra pateikusi bendrą poziciją, o kelios jos valstybės narės yra pateikusios nacionalinių arba tarpregioninių darbinių dokumentų.

³⁹ Priimta JT Generalinės Asamblėjos rezoliucija 76/231.

Vis daugiau trečiųjų šalių jau patikrino arba tikrina savo gynybos organizacijų veiklą ir doktrinas, kad suvoktų kosmoso svarbą saugumui ir gynybai. Kelios trečiosios šalys, įskaitant ne tik sąjungininkes, bet ir strategines konkurentes, parengė kosmoso saugumo ir gynybos strategijas, siekdamos plėtoti vidaus pajėgumus ir užsienio partnerystę su bendramintėmis šalimis.

ES politinėse diskusijose su trečiosiomis šalimis vis dažniau svarsto kosmoso saugumo ir gynybos klausimus. EIVT ir atitinkamos Komisijos tarnybos, remdamosi atitinkama bendradarbiavimo su JAV ir Japonija patirtimi, užmegs ES ir kitų trečiųjų šalių (pavyzdžiui, Kanados ir Norvegijos) atitinkamų institucijų darbuotojų tarpusavio dialogą.

Toks dialogas kosmoso saugumo klausimais suteikia galimybę bendradarbiauti su partneriais ir sąjungininkais; aptarti savo kosmoso ir saugumo strategijas; įgyvendinti keitimosi informacija partnerystės iniciatyvas; dalytis geriausia patirtimi, susijusia su tuo, kaip padidinti kosmoso infrastruktūros atsparumą ir nustatyti normas bei standartus; nustatyti galimo bendradarbiavimo sritis ir koordinuoti veiksmus daugiašaliuose forumuose.

Dialogas kosmoso ir saugumo klausimais taip pat gali padėti propaguoti ES poziciją ir principus daugiašaliuose forumuose. Tai gali tapti diplomatinio kanalu, kuriuo ES galėtų pasinaudoti siekdama sumažinti įtampą arba perduoti įspėjamuosius pranešimus, kad atgrasytų nuo tolesnių veiksmų, ypač kai kosmoso srityje susiduriama su neatsakingu elgesiu.

5.5. Kosmoso saugumo ir gynybos partnerystė su NATO

Strateginiame kelrodyje nustatyti aiškūs ES ir NATO strateginės partnerystės tikslai – politinis dialogas ir praktinis bendradarbiavimas visose sutartose sąveikos srityse, įskaitant naujas veiklos kryptis, pavyzdžiui, kosmoso.

2023 m. sausio 10 d. trečiojoje bendroje deklaracijoje dėl ES ir NATO bendradarbiavimo ES ir NATO vadovai patvirtino savo įsipareigojimą plėsti ir stiprinti bendradarbiavimą kosmoso srityje, remiantis sutartais principais, kuriais grindžiama jų strateginė partnerystė.

ES ir NATO bendradarbiavimas ir toliau grindžiamas abipusiu atvirumu ir skaidrumu, abipusiškumu ir įtraukumu, visapusiškai geriant abiejų organizacijų sprendimų priėmimo autonomiškumą bei procedūras ir nedarant poveikio nė vienos valstybės narės saugumo ir gynybos politikos specifikai.

Abi organizacijos svarsto galimybę siekti, kad kosmosas iš išteklinges karinėms ir civilinėms operacijoms remti peraugtų į strateginę sritį. ES ir NATO reagavimo į kosmoso incidentus ir grėsmes priemonės vienos kitas papildys ir stiprins.

Abi organizacijos kartu nagrinės naujas bendradarbiavimo kosmoso srityje galimybes, reguliariai keisis informacija, įskaitant darbuotojų tarpusavio diskusijas, kryžminius pasitarimus ir abipusį kvietimą į renginius. Į ES ir NATO personalo organizuojamas lygiagrečias ir koordinuotas pratybas galėtų būti įtrauktas ir kosmoso srities komponentas.

Tolesni veiksmai

- ES rems daugiašales pastangas mažinti kosmoso grėsmes nustatant atsakingo elgesio normas, taisykles ir principus, be kita ko, plėtojant JT Generalinės Asamblėjos įsteigtos neribotos sudėties darbo grupės veiklą.
- Vyriausiasis įgaliotinis kartu su Komisija sieks aktyviau įgyvendinti viešosios diplomatijos kampaniją „3SOS“, skirtą saugai, patikimumui ir tvarumui kosminėje erdvėje užtikrinti.
- Vyriausiasis įgaliotinis ir Komisija stiprins bendradarbiavimą kosmoso saugumo klausimais su JAV.
- Prireikus vyriausiasis įgaliotinis ir Komisija toliau plėtos dialogą kosmoso saugumo klausimais su bendraminčiais partneriais ir sąjungininkais. Glaudžiai bendradarbiaudami su valstybėmis narėmis, jie apsvarstys galimybę palaikyti dialogą su nebendramintėmis šalimis.
- Vyriausiasis įgaliotinis ir Komisija plėtos bendradarbiavimą kosmoso saugumo klausimais su NATO.

6. IŠVADA

Kosminės sistemos ir paslaugos ES prisideda prie ES ir jos valstybių narių strateginio savarankiškumo. Jos labai padės užtikrinti būsimą ES konkurencingumą, gerovę ir saugumą būsimoms kartoms.

Kosmoso strategija saugumo ir gynybos srityje rodo ES pasiryžimą apsaugoti savo saugumo interesus, o kartu užkirsti kelią ginklavimosi varžyboms kosminėje erdvėje ir spartinti kosmoso, saugumo ir gynybos sinergiją.

ES yra pasiryžusi stiprinti vertės grandinių, kuriomis grindžiama kosmoso ekosistema, atsparumą ir remti ES kosmoso pramonės inovacijas ir konkurencingumą. Komisija ir vyriausiasis įgaliotinis kasmet informuos Tarybą apie padarytą pažangą ir galimus tolesnius veiksmus.